

TER ONDERTEKENING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2022-0000277568

Datum
20 mei 2022

Samengewerkt met

Aan Minister Bruins Slot
Van

nota

Nota bij Kamerbrieven

Aanleiding

Op 18 mei jl. is aan u een nota voorgelegd over de toekomst van de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 (bijlage 1.1), inclusief een vijftal varianten (bijlage 1.2). U hebt besloten in te stemmen met variant 3: niet verlengen van de Twv. In bijgaande brieven informeert u beide Kamers daarover.

Geadviseerd besluit

Ondertekenen van de Kamerbrieven.

Kern

De afwegingen zijn geschetst in bovengenoemde nota en het bijbehorende stuk met de vijf varianten.

Communicatie

Met COM wordt overlegd over een nieuwsbericht bij verzending van de brieven.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Er is geen informatie niet openbaar gemaakt kan worden.

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

De beide bijlagen bij deze nota (1.1 en 1.2) zijn eveneens openbaar gemaakt.

TER ONDERTEKENING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2022-0000290286

Datum
13 mei 2022

Opgesteld door

Aan
Van

Minister van BZK

nota

Voorhang KB verlenging Tijdelijke wet verkiezingen covid-19

Aanleiding

De Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 (Twv) vervalt per 1 juli 2022. In het PO OBDR op 9 mei jl. is met u besproken dat het wenselijk zou zijn om de Twv te verlengen, zodat ook de herindelingsverkiezing van november 2022 onder het bereik van de Twv valt. Bijgaand treft u een ontwerp voor een koninklijk besluit (KB) voor verlenging van de Twv tot 1 januari 2023. Voordat de Twv kan worden verlengd, moet het ontwerp-KB worden voorgehangen bij beide Kamers.

Geadviseerd besluit

Wij adviseren u:

- akkoord te gaan met het ontwerp-KB;
- het aanbiedingsformulier voor de MR te ondertekenen; en
- vooruitlopend op de besluitvorming in de MR de brieven aan de TK en EK te ondertekenen. (De brieven worden pas verstuurd na instemming van de MR.)

Proces

In DOC-19 en ACC-19 is ingestemd met agendering van het ontwerp-KB in de MCC-19. De MCC-19 van 24 mei vervalt echter. In afstemming met AZ kunnen de stukken daarom nu rechtstreeks aan de MR worden aangeboden, t.b.v. de MR-vergadering op woensdag 25 mei. Na akkoord van de MR moet het KB tot verlenging van de Twv vier weken worden voorgehangen bij beide Kamers. Uiterlijk eind juni dient het verlengings-KB, met inachtneming van eventuele reacties uit de Kamers en eventueel gewijzigde inzichten over de epidemiologische situatie, definitief worden vastgesteld.

De tekenversies van de brieven aan de TK en EK zijn al in deze werkmap toegevoegd, zodat deze meteen na instemming van de MR op 25 mei naar de Kamers kunnen worden gestuurd om de voorhang te starten. De betrokken gemeenten bij Voorne aan Zee zullen op 25 mei bestuurlijk worden geïnformeerd.

Kernpunten

- De Twv biedt de grondslag voor het nemen van maatregelen die het houden van veilige verkiezingen mogelijk maken gedurende de coronapandemie.
- Op 1 juli a.s. loopt de Twv af. De Twv kan worden verlengd met telkens maximaal zes maanden. De Twv zal na deze (derde) verlenging lopen tot 1 januari 2023. Hiermee vallen de herindelingsverkiezingen van november 2022 (gemeenten Hellevoetsluis, Westvoorne en Brielle) onder het bereik van de Twv.

- Het is nu nog niet te voorspellen of er in de loop van dit jaar maatregelen nodig zijn om een verkiezing te organiseren met inachtneming van covid-19, bijvoorbeeld vanwege de komst van een nieuwe zorgwekkende variant. Het is daarom zaak om niet nu al de inzet van maatregelen tijdens de herindelingsverkiezing in november a.s. onmogelijk te maken door de Twv te laten vervallen. Een factor die een belangrijke rol speelt in deze afweging is dat het gebruik van de maatregelen zoals vervroegd stemmen of de mogelijkheid om de zittingen van het centraal stembureau digitaal te kunnen bijwonen, niet beperkend zijn voor kiezers, maar integendeel de toegankelijkheid van de verkiezing juist vergroten.
- Bij de toepassing van de grondslagen in de Twv zal altijd worden aangesloten bij de op dat moment breed geldende maatregelen in de samenleving. Oftewel, er zullen niet eigenstandig gezondheidsmaatregelen in het stemlokaal worden voorgeschreven als deze niet ook gelden op vergelijkbare plaatsen. Zo golden er bij de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen ook geen verplichte hygiëne- en gezondheidsmaatregelen voor kiezers.
- Intussen wordt gewerkt aan wetgeving om een aantal bepalingen uit de Twm een wettelijke grondslag te geven die kan gelden in pandemische situaties. Inzet van BZK is om ook enkele bepalingen uit de Twv die de grondslag bieden voor hygiëne- en gezondheidsmaatregelen daarin mee te laten lopen. Maatregelen waaraan ook buiten een pandemie behoefte bestaat (bv. verruiming termijn uitslagvaststelling) zijn opgenomen in het wetsvoorstel herziening procedure verkiezingsuitslag, aanhangig in de EK. Verder loopt er een initiatiefwetsvoorstel over het permanent maken van vervroegd stemmen, waar de Raad van State nog advies over moet uitbrengen.
- In het KB wordt de bepaling dat een stembureau moet bestaan uit minimaal vier leden tegelijk met de verlenging geschrapt. We keren dus terug tot minimaal drie, zoals de Kieswet voorschrijft. Het extra lid was bedoeld om erop toe te zien dat kiezers zich aan de maatregelen houden, maar in de praktijk blijkt dat hier niet in alle stemlokalen behoefte aan is (bv. rustige locaties), terwijl het werven van meer leden voor gemeenten een zware opgave is gebleken. Door het schrappen van de verplichting kunnen gemeenten meer maatwerk toepassen in de stemlokalen.
- Nader is, naar aanleiding van de eerdere bespreking, gezien welke maatregelen nog meer kunnen vervallen. Ten opzichte van de versie die in de ACC is besproken is nu het voorstel om ook de gezondheidscheck voor kiezers en de leden van alle stembureaus te laten vervallen. Bij de afgelopen twee verkiezingen in maart 2022 en november 2021 jl. was deze verplichting al buiten toepassing verklaard. Bij deze verkiezingen is gebleken dat hieraan geen behoefte meer bestaat; de gezondheidscheck heeft bij deze verkiezingen een minimale invulling gekregen. Uiteraard laat het geheel schrappen van de check uit de wet onverlet dat gemeenten de kiezers en de leden van de stembureaus kunnen vragen om bij klachten thuis te blijven.
- Als er aanleiding voor is, kunnen in aanloop naar de komende verkiezing ook nog andere maatregelen definitief uit de Twv worden geschrapt, mits dit nog uitvoerbaar is voor de betrokken gemeenten.

Onze referentie

2022-0000290286

Datum

13 mei 2022

Samenhang met de Tijdelijke wet maatregelen covid-19 (Twm)

De Eerste Kamer debatteert dinsdag 17 mei over het voorstel tot verlenging van de Tijdelijke wet maatregelen covid-19 (Twm), de wet die in generieke zin (los van verkiezingen) de grondslag is voor eventuele maatregelen om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Mocht de Eerste Kamer niet instemmen met verlenging van de Twm (berichtgeving in de NRC van vrijdag 13 mei), dan kan de Twv op zich nog wel worden verlengd (er is namelijk geen juridische afhankelijkheid tussen beide wetten: de Twv is een eigenstandige wet t.b.v. verkiezingen, die alleen voor wat betreft de veilige afstand is gelinkt aan de Twm). Daarbij wijzen we erop dat als de Twm niet wordt verlengd en dus vervalft, ook de mogelijkheid vervalft om in generieke zin hygiëne- en

beschermingsmaatregelen voor te schrijven. Het ligt dan niet voor de hand om die mogelijkheid specifiek voor verkiezingen nog wél te laten bestaan in de Twv. In dat geval kan overwogen worden deze grondslag in de Twv dan ook te laten vervallen bij KB.

VWS is – mede op verzoek van de Tweede Kamer, en ook nav de eerdere vragen in de Eerste Kamer - bezig om in de Wet publieke gezondheid (Wpg) een permanente grondslag te creëren voor het voorschrijven van o.a. persoonlijke beschermings- en hygiënemaatregelen in tijden van pandemie. Wij bespreken met VWS hoe die grondslag ook toepasbaar kan worden gemaakt voor verkiezingen, zodat de grondslag in de Twv t.a.v. hygiëne- en beschermingsmaatregelen niet meer nodig zal zijn.

Onze referentie

2022-0000290286

Datum

13 mei 2022

Communicatie

Met COM wordt overlegd over een nieuwsbericht bij verzending van het ontwerp-KB aan de Kamers.

De Kiesraad, VNG, NVVB zijn deze week ambtelijk geïnformeerd over de voorgenomen besluitvorming. Hierbij zijn geen bezwaren opgebracht. VNG en NVVB zijn tevreden met het schrappen van de verplichting voor een vierde stembureaulid.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Aanbiedingsformulier MR	
2	Brief aan de Tweede Kamer	
3	Brief aan de Eerste Kamer	
4	Ontwerpbesluit	

20220518 - Varianten t.a.v. verlenging Tijdelijke wet verkiezingen covid-19

Nu de 5e verlenging van de Tijdelijke wet maatregelen covid-19 (Twm) is verworpen door de Eerste Kamer valt de Twm weg als grondslag voor het nemen van maatregelen ter bestrijding en bescherming van covid-19. Voor de meerderheid in de Eerste Kamer was doorslaggevend dat er nu geen noodzaak is voor de Twm. Gezien de tijdelijkheid van de wet is verlengen 'voor het geval dat', voor de meerderheid van de Kamer niet genoeg om aan het noodzakelijkheids criterium te voldoen, evenmin als proportioneel. Partijen in de EK (GL en PvdA) merkten op dat men al 2 jaar vraagt om een permanente wet en dat de tijdelijkheid nu lang genoeg heeft geduurd. Partijen gaven daarbij aan dat de EK zijn verantwoordelijkheid zal nemen als spoedwetgeving snel moet worden behandeld. De coalitiepartijen steunden verlenging van de Twm wel. De minister van VWS heeft (nogmaals) aangekondigd dat er een wijziging komt van de Wet publieke gezondheid (Wpg) voor collectieve maatregelen voor aanpak van een A-ziekte, waaronder covid-19. De minister betoogde dat er noodverordeningen via de veiligheidsregio's komen als er geen Twm meer is en er wel maatregelen noodzakelijk zijn waarvoor nog geen grondslag is in de Wpg.

Wat betekent dit voor de verlenging van de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19

Zonder verlengingsbesluit vervalt op 1 juli de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 (Tvw). In de MR van 25 mei zal een besluit moeten vallen, zodat er nog tijd is voor de voorhangprocedure van 4 weken die verplicht is in geval van verlenging. Ook als het kabinet het voornemen heeft de Twv te laten vervallen, ligt het in de rede de Kamer daarover eind mei te informeren, zodat de Kamers indien gewenst daarop kunnen reageren. Dan kan desgewenst ook de voorbereiding van een meer permanente grondslag worden aangekondigd om bij verkiezingen in het kader van een pandemie of bijzondere omstandigheden een aantal aanvullende instrumenten in te kunnen zetten.

Hoe nu verder

De onderstaande varianten kunnen worden overwogen. De ACC heeft ingestemd met variant 1 maar deze is niet meer houdbaar in het licht van debat en stemming in de Eerste Kamer.

Variant	Wat betekent dit voor de herindelingsverkiezing?	Houdbaar in het licht van de besluitvorming EK?	Is de herindelingsverkiezing te organiseren bij opleving virus?
1) Verlengen van gehele wet (behoudens 4 ^e stembureau) – geaccordeerd door ACC	Vergelijkbaar regime als bij de gemeenteraadsverkiezingen: <ul style="list-style-type: none"> - Vervroegd stemmen - Digitale zittingen centraal stembureau mogelijk voor de kandidaatstelling en uitslagvaststelling - Gezondheidsmaatregelen in stemlokaal voor kiezers en stembureauleden indien nodig	Nee. Er zou dan een grondslag blijven op grond van een tijdelijke wet voor het nemen van maatregelen rond hygiëne en persoonlijke bescherming bij verkiezingen, terwijl de grondslag voor het nemen van dergelijke maatregelen onder de Twm is vervallen.	Ja.

	(behoudens 1,5 meter nu Twm vervalt)	De verlenging is bovendien vooralsnog gemotiveerd op basis van het 'voor het geval dat' criterium en dat is voor in elk geval de Eerste Kamer niet toereikend.	
2) Verlengen van de Twv met geheel schrappen van in elk geval artikel 9 (grondslagen voor gezondheidsmaatregelen in stemlokaal)	Belangrijkste elementen: <ul style="list-style-type: none"> - Vervroegd stemmen - Digitale zittingen centraal stembureau - Geen grondslag voor kuchschermen, 1,5 meter, mondkapjes, gezondheidschecks (tenzij op basis van wijziging Wpg) 	<p>Onzeker of de Kamers meegaan in de redenering dat er noodzaak is een aantal maatregelen die de toegankelijkheid verkiezing vergroten, te behouden (begunstigend voor kiezers), nu ook daarvoor niet te voorspellen is of de situatie daartoe op termijn noodzaakt. De EK is ook kritisch over de verlenging van bijv. de Tijdelijke wet digitale beraadslaging.</p> <p>Vraag is ook of het proportioneel is vervroegd stemmen voor te schrijven vanwege een onzekere situatie en temeer vanwege de lagere opkomst bij herindelingsverkiezing en de uitvoeringslast die het vervroegd stemmen heeft.</p> <p>Als de Twv wél zou worden verlengd, is het vroege begin van september het moment waarop uiterlijk moet worden beslist of (onderdelen van) de wet alsnog kan vervallen.</p> <p>Als de Twv niet wordt verlengd, kunnen deze voor kiezers begunstigende maatregelen op het moment dat de situatie daartoe noodzaakt niet alsnog worden ingevoerd (vanwege de uitvoerbaarheid en ontbrekende wettelijke grondslag).</p>	Ja. Indien er gezondheidsmaatregelen moeten worden getroffen zal een koppeling moeten worden gemaakt met de Wpg.

<p>3) Twv vervalt, de eerste tranche wijziging Wpg (met daarin een grondslag voor gezondheidsmaatregelen in het stemlokaal) treedt tijdig in werking voor de herindelingsverkiezing</p>	<p>Het is mogelijk om gezondheidsmaatregelen te treffen indien nodig in het stemlokaal.</p> <p>Geen vervroegd stemmen en geen digitale zittingen.</p>	<p>Ja, dit sluit aan bij de wens van in elk geval de Eerste Kamer. Ook de Tweede Kamer wil van de tijdelijke grondslagen af.</p>	<p>Ja gelet op de lagere opkomst. Ook in november 2020 zijn herindelingsverkiezingen georganiseerd in coronatijd zonder vervroegd stemmen en digitale zittingen. Andere elementen in de Twv (zoals langere termijn van uitslagvaststelling) zijn in verband met corona niet per se noodzakelijk bij een herindelingsverkiezing.</p>
<p>4) Twv vervalt, bij opleving virus eigenstandige spoedwetgeving</p>	<p>Er is een juridische basis nodig om gezondheidsmaatregelen te treffen indien nodig in het stemlokaal.</p> <p>Gelet op opdracht in Grondwet dat kiesrecht bij wet wordt geregeld en het potentieel covidrisico voor het najaar bekend is, is een noodverordening geen optie. Dat is uitsluitend in onvoorziene crisis. Daarom zal moeten worden voorzien in een spoedwet, als er niet eerder een wijziging van de Wpg tot stand is gekomen.</p> <p>Vervroegd stemmen en andere organisatorische instrumenten zijn in het stadium van spoedwetgeving niet meer mogelijk.</p>	<p>EK is bereid om zo nodig spoedwetgeving te behandelen RvS en TK hebben zich eerder uitgelaten dat regering tijdig voor wetgeving moet zorgen en noodverordening ongepast is.</p>	<p>Ja mits er een afdoende grondslag is voor gezondheidsmaatregelen in het stemlokaal. Zie ook variant 3.</p>
<p>5) Permanente wettelijke grondslag</p>	<p>Voor de herindelingsverkiezing biedt dit geen soelaas gezien de benodigde tijd om wetgeving tot stand te brengen. Hiervoor zal moeten worden teruggevallen op een van de hiervoor genoemde varianten.</p>	<p>Ja, de Kamers steunen in meerderheid een meer permanente wettelijke grondslag voor te nemen maatregelen.</p>	<p>Voor de herindelingsverkiezing biedt dit geen soelaas, wel mogelijk voor PS/WS.</p>

Wat betekent dit voor de PS/WS-verkiezing van maart 2023

Als de Twv niet wordt verlengd, is er geen grondslag voor het nemen van maatregelen zoals vervroegd stemmen en digitale zittingen bij PS/WS. Naar verwachting is er dan nog geen permanente grondslag voor bijv. vervroegd stemmen (initiatiefvoorstel-Sneller/Kathmann) en/of het kunnen houden van digitale zittingen ipv louter fysiek. Indien aan deze instrumenten behoefte bestaat bij PS/WS zal er uiterlijk in het najaar noodwetgeving in korte tijd moeten worden afgerond. Het ligt echter in de rede dat niet af te wachten en parallel aan de aanpassing van de Wpg te werken aan een permanente grondslag in de Kieswet voor een pandemische situatie (waarbij de regering deze kan aan- en uitzetten indien zich een dergelijke situatie voordoet). Een dergelijk traject – waar ook tijdsdruk op zit - voorkomt dat in het najaar op het laatste moment moet worden besloten tot het in gang zetten van een tijdelijke spoedwet.

Voor het treffen van gezondheidsmaatregelen in het stemlokaal is de verwachting dat er op grond van de wijziging Wpg indien nodig een grondslag bestaat bij PS/WS (en hopelijk de herindelingsverkiezingen). Wij zijn met VWS in gesprek over hoe hiervoor op korte termijn een grondslag kan worden opgenomen in de eerste tranche voor de wijziging van de Wpg.

NB bij verlenging van de Twv voor PS/WS (dus zowel per 1 juli als nogmaals per 1 januari) moet er in het najaar sowieso nog een wetstraject plaatsvinden. De Twv moet dan namelijk nog worden aangepast op de inwerkingtreding van de wet NPVV (nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen) die beoogd is per 1 januari 2023 in werking te treden. Ook bij een constructie van verlenging is er dus nog een wetstraject nodig.

Hoe staat het met de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming

- De Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming geldt tot 1 juli 2022.
- Vooralsnog wordt op dit moment geen aanleiding gezien om de Tijdelijke wet eerder dan 1 juli 2022 te laten vervallen.
- U wordt op een later moment geadviseerd over het al dan niet verlengen van de Tijdelijke wet na 1 juli.
- De permanente regeling voor digitale beraadslaging en besluitvorming zit op dit moment in de lijn voor akkoord voor consultatie. Wellicht is het mogelijk om dit traject spoediger te laten verlopen dan nu gepland. De opties hiervoor worden onderzocht en ook hierover wordt u op een later moment geadviseerd.

Advies

Alles afwegende is het advies de varianten 2 (een meer uitgeklede Twv verlengen voor de herindelingsverkiezing) en 3 (Twv vervallen) te overwegen voor de herindelingsverkiezing.

Omdat voor verlenging de opvatting van de Kamer gewenst is, zou gekozen kunnen worden voor het wel voorleggen van een ontwerp-KB (variant 2), waarbij de regering nadrukkelijk in de nota van toelichting de mogelijkheid van variant 3 openhoudt indien het parlement dat wenst. De Kamers zijn dan aan zet, zonder dat het – gelet op de 4 weken voorhangprocedure – onmogelijk wordt gemaakt dat ook de optie van verlenging nog op tafel ligt.

In het ontwerp-KB kan dan ook worden aangekondigd dat met het oog op eventualiteit bij de PS/WS verkiezing wordt gewerkt aan een permanente wettelijke grondslag waarbij in een pandemische situatie instrumenten uit de Twv kunnen worden toegepast (maar dan op grond van een grondslag voor bijzondere omstandigheden in de Kieswet).

Afhankelijk van uw keuze wordt de nota van toelichting aangepast met het oog op bespreking in de MR van 25 mei (aanlevering uiterlijk vrijdagochtend 20 mei).